

II.

Sprawozdanie

prywatnej

Szkoły polskiej

imienia

Tadeusza Kościuszki

w Białej

ogłoszone z końcem roku szkolnego 1899/1900.

13853



Biała.

Nakładem Towarzystwa »Szkoły ludowej «
1900.



nr. 124.
Spr. 2

Wpisy.

Przeprowadzone w czasie od 25. do 31. sierpnia 1899. wpisy na rok szkolny 1899/900. wykazały zapisanych do klasy:

1.	chłopców:	47,	dziewcząt:	51,	razem:	98
2.	"	86,	"	51,	"	137
3.	"	64,	"	40,	"	104
4.	"	27,	"	15,	"	42
I. wydz.	"	17,	"	8,	"	25

Razem chłopców: 241, dziewcząt: 165, razem: 406.

Uczniowie zapisani z następujących pochodzą gmin; a mianowicie:

z Białej	44
„ Lipnika	144
„ Komorowic	137
„ Straconki	36
„ Mikuszowic	21
„ Kóz	3
„ Hałcnowa	3
„ Jasienicy	1
„ Bielska	4
„ Wilkowic	8
„ Dziedzic	3
„ Kamienicy	1
„ Międzybrodzia kobier.	1

Razem . . 406.

Co do 12 uczniów, zapisanych z Białej, oświadczyła Rada szkolna miejscowa, której w dniu 9. września 1899. przesłano wykaz zapisanych z tej gminy dzieci, że nie przynależą do Białej, bądźto dlatego, że domy,

w których mieszkają, należą terytoryalnie do Lipnika, bądź też dlatego, że rzekomo tylko w celu uczęszczania do szkoły w Białej przebywają.

Co do pochodzenia uczniów z rozmaitych szkół przedstawiają się cyfry jak następuje: Uczniów, którzy w ubiegłym roku 1898/9. uczęszczali do szkoły naszej, zapisało się	231
z obcych szkół polskich	48
z obcych szkół niemieckich	29
nowo wstępujących do klasy 1.	98
Razem	406.

Z powodu znacznej liczby zapisanych dzieci, utworzono z konieczności w klasach 1., 2. i 3. po dwa równorzędne oddziały, mieszane pod względem płci, z wyjątkiem klasy 1, w której, wobec równej prawie liczby chłopców i dziewcząt, utworzono osobny oddział dla chłopców, a osobny dla dziewcząt.

Ponieważ do klasy I. wydziałowej wpisało się tylko 8 dziewcząt, niemniej też i dlatego, aby nie tworzyć przeszkód w uzyskaniu w swoim czasie prawa publiczności dla szkoły wydziałowej, uchwalił Zarząd główny, od najbliższego roku szkolnego wyłączyć dziewczęta z klas wydziałowych, a natomiast, w razie gdyby się zapisała odpowiednia liczba dziewcząt, utworzyć dla nich na podstawie planów dla szkół pięcioklasowych klasę V. o dwóch oddziałach, pobierających wspólnie naukę. Tak więc od 1. września b. r. otworzyć się mające 2 klasy wydziałowe będą czysto męskie, odpowiadające urządzeniem swem i planem naukowym w zupełności publicznym męskim szkołom wydziałowym.

Grono nauczycieli i podział przedmiotów w poszczególnych klasach.

1. Antoni Rotter, kierownik szkoły, gospodarz

klasy I. wydziałowej; uczył w tej klasie języka niemieckiego z nauką stylu praktycznego 7 godzin, historii 2 godziny, geografii 1 godzinę, w klasie 4. języka niemieckiego 8 godzin, razem 18 godzin tygodniowo.

2. Adam Wojdałowicz, starszy nauczyciel, gospodarz klasy 4.; uczył w tej klasie czytania i pisania 2 godziny, języka polskiego 6 godzin, rachunków 3 godziny, rysunków 1 godzinę, gimnastyki 2 godziny, w klasie I. wydziałowej języka polskiego z nauką stylu praktycznego 3 godziny, gimnastyki 2 godziny, w klasie 3. a i b gimnastyki po 2 godziny, razem 23 godziny tygodniowo.

3. Franciszek Rysiewicz, starszy nauczyciel, gospodarz klasy 3. b; uczył w tej klasie czytania i pisania 2 godziny, języka polskiego 6 godzin, języka niemieckiego 8 godzin, rachunków 3 godziny, w klasie I. wydziałowej historii naturalnej 3 godziny, rachunków 3 godziny, razem 25 godzin tygodniowo.

4. Hermina Falkenstein, młodsza nauczycielka, gospodyni klasy 3. a; uczyła w tej klasie czytania i pisania 2 godziny, języka polskiego 6 godzin, języka niemieckiego 8 godzin, rachunków 3 godziny, rysunków 1 godzinę, robót ręcznych kobiecych w tej klasie 2 godziny, a w klasie 2. a również 2 godziny, razem 24 godziny tygodniowo.

5. Józefa Koniarówna, młodsza nauczycielka, gospodyni klasy 2 b; uczyła w tej klasie czytania i pisania 2 godziny, języka polskiego 7 godzin, języka niemieckiego 6 godzin, rachunków 3 godziny, robót ręcznych kobiecych 2 godziny, w klasie 2. a rachunków 3 godziny, razem 23 godziny tygodniowo.

6. Bolesław Marczewski, starszy nauczyciel, gospodarz klasy 2. a; uczył w tej klasie czytania i pisania 2 godziny, języka polskiego 7 godzin, języka niemie-

ckiego 6 godzin, rysunków 1 godzinę, śpiewu 1 godzinę, w klasie 4. śpiewu 1 godzinę, a w klasie I. wydziałowej geometryi z rysunkiem geometrycznym 4 godziny, rysunków odręcznych 3 godziny, kaligrafii 1 godzinę, oraz śpiewu 1 godzinę, razem 27 godzin tygodniowo.

7. Stanisława Malewska, młodsza nauczycielka, gospodyni klasy 1. b; uczyła w tej klasie wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem religii, 16 godzin, w klasie 2. b, 3. a i 3. b śpiewu po 1 godzinie, w klasie 4. i I. wydziałowej robót ręcznych kobiecych po 2 godziny, razem 23 godziny tygodniowo.

8. Aniela Dubowska, młodsza nauczycielka, gospodyni klasy 1. a; uczyła w tej klasie wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem religii, 16 godzin, w klasie 2. a i 2. b gimnastyki po 2 godziny, w 2. b i 3. b rysunków po 1 godzinie, oraz w 3. b robót ręcznych kobiecych 2 godziny, razem 24 godziny tygodniowo.

Nauki religii w klasach 1. a, 1. b, 2. a i 2. b po 2 godziny tygodniowo, udzielał przez cały rok ks. Stanisław Bartynowski, w klasach 3. a, 3. b, 4. i I. wydziałowej w pierwszym półroczu ks. Jakób Kamieński, a w drugim ks. Jan Fołta.

Plan nauk i podręczniki.

Szkoła trzymała się w roku ubiegłym w czterech klasach szkoły pospolitej wogóle planu dla czterech niższych klas szkoły wyższego typu. Jedyne planu nauki języka niemieckiego różnił się zasadniczo od planu nauki tego przedmiotu w publicznych szkołach galicyjskich. Na podstawie nabytego w pierwszym roku doświadczenia, przeznaczono w drugiej klasie na naukę języka niemieckiego 6 godzin, zamiast dawniejszych trzech. Przy tym wymiarze czasu udało się nie tylko wyczerpać wprowadzony w tej klasie pod-

ręcznik, ale ponadto przygotować, uczniów o tyle, by ze skutkiem mogli w trzeciej klasie korzystać z „Lesebuch'a Ullrich, Ernst, Branky II. Th.“, pomimo, że pomiędzy podręcznikiem klasy 2., a tą książką jest skok dość znaczny. Plan nauki zaprowadzony w pierwszym roku w klasach 3. i 4. okazał się w praktyce dobrym; zatrzymano go więc, z tą tylko różnicą, że z klasy 3. usunięto za trudny i nieodpowiedni „Sprachbuch Lehmann'a III. Th.“, a nauki udzielano na podstawie „Lehmann-Sprachbuch II. Th.“ Plan nauki dla pierwszej klasy wydziałowej, mimo to, że klasa urządzoną była jako mieszana pod względem płci, nie różnił się w zasadzie od planu dla szkół wydziałowych męskich. Różnice były tylko drobne; a mianowicie: zamiast jednej godziny uczono 2 godziny gimnastyki, w którym to czasie dziewczęta uczyły się kobiecych robót ręcznych; zamiast 5 godzin języka niemieckiego uczono 7 godzin, natomiast rysunków wolnoręcznych zamiast 4 godzin uczono tylko 3. Nauki zręczności w ubiegłym roku nie udzielano. Przyczyną tego była ta okoliczność, że w publicznych szkołach wydziałowych w tym właśnie roku wprowadzono nowy system nauki zręczności, różniący się zasadniczo od systemu dawniejszego, do którego przygotowywano nauczycieli od szeregu lat przez specjalne kursa w Sokalu i Krakowie. Ponieważ kurs, który w roku zeszłym odbył się w szkole przemysłowej we Lwowie, przygotował do udzielania nowego systemu nauki slöjdu zaledwie tylu nauczycieli, z całego kraju ile jest publicznych szkół wydziałowych, przeto w braku nauczyciela obznajomionego praktycznie z nowym kierunkiem slöjdu, niewłaściwą wydawało się rzeczą zaprowadzać system dawniejszy na to, by go po roku zamienić na nowy. Z tych więc powodów nie zaprowadzono w ubiegłym roku nauki zręczności,

jakkolwiek szkoła rozporządzała dwoma nauczycielami uzdolnionymi do udzielania tej nauki, według dawniejszego systemu.

Podręczników do wszystkich przedmiotów, z wyjątkiem nauki języka niemieckiego, tak w szkole popolitej jak i w klasie wydziałowej używano tych samych jakie dla szkół publicznych są przepisane. Do nauki języka niemieckiego używano następujących podręczników:

w klasie 2.: Początki języka niemieckiego. Część I,
w klasie 3.: Ullrich, Ernst, Branky, Lesebuch für österreichische allgemeine Volksschulen. (Ausgabe in 8 Theilen) II. Theil,

w klasie 4.: Ullrich, Ernst, Branky, Lesebuch für österreichische allgemeine Volksschulen, IV. Theil
i Lehmann, Sprachbuch für österreichische allgemeine Volksschulen. (Ausgabe in 4 Theilen) III. Theil,

w klasie I.: wydziałowej: podręcznik przepisany na tę klasę w publicznych szkołach wydziałowych.

Zbiory naukowe.

a) Biblioteka.

Biblioteka szkolna liczyła z końcem roku szkolnego 1900. razem 567 dzieł; z tych 295 dla nauczycieli, a 272 dla uczniów.

Zawiadowcą biblioteki był starszy nauczyciel Adam Wojdałowicz. Z biblioteki dla uczniów korzystała oprócz uczniów samych także starsza młodzież.

Książek szkolnych dla ubogich dzieci posiadała szkoła w roku ubiegłym 767. Do użytku nauczycieli prenumerowano tygodnik pedagogiczny „Szkoła“, a bezpłatnie otrzymywano „Tygodnik narodowy“; do użytku młodzieży prenumerowano „Mały świat“. Z okazji

jubileuszu Akademii Jagiellońskiej nadesłał szkole p. Edmund Urbanek, ze Lwowa, 20 egzemplarzy swej „Kantaty ku uczczeniu 500 letniego jubileuszu Akademii Jagiellońskiej“, którą przy sposobności uroczystości jubileuszowej rozdano uczniom I. klasy wydziałowej.

b) Pomocnicze środki naukowe.

Szkoła posiada do nauki poglądu tablic 22, w dwóch seryach, map geograficznych 9, globus 1, teluryum 1, obrazów do nauki historii 44 (poczet królów polskich, Matejko, Smolka, Sokołowski), obrazów do nauki biblil 40, modele miar i wag, modele do nauki rachunków (pomiaru) i liczydło.

Do nauki rysunków posiada szkoła, oprócz pewnej ilości przyborów rysunkowych do użytku uczniów, 3 podręczniki Stefanowicza, 60 tablic wzorów rysunkowych Kłapkowskiego, 27 tablic rysunków geometrycznych Hoffmana, „Elementar-Zeichenschule, II. Abth.“ Eichlera, „Geometrie und geometrisches Zeichnen“ Wortnera, ponadto 1 kątomierz, 1 cyrkiel, 1 trójkąt i 1 linię do rysowania na tablicy; do nauki historii naturalnej 1 atlas świata zwierzęcego, 1 atlas do nauki botaniki, 5 tablic anatomicznych Kundrata (dar WP. Dra. Bogdanika), 1 model serca, 2 tablice ściennie „Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach“, 1 kościec lisa, 1 kościec kury, 6 skorup typowych małży i ślimaków, 1 ślimaka skamieniałego (dar Wbgo. ks. Fleischera), 1 rozgwieżdżę, 1 koral biały, 1 okaz rozwoju pszczoły, 42 tablice ściennie zoologiczne, 1 zwiększony model kielkującego żyta, 1 model kwiatu lipy, 9 tablic botanicznych, 7 tablic zagranicznych roślin uprawnych, 7 preparowanych zwierząt kręgowych i kilkanaście preparatów formalinowych (dar WP. Dra. Bogdanika).

Do nauki gimnastyki posiada szkoła zwykłą salę naukową, przeznaczoną na salę gimnastyczną, wypo-

sażoną w komplet przyborów i przyrządów do nauki gimnastyki.

Praktyki religijne.

W cieplejszych porach roku, t. j. w jesieni i na wiosnę, poczynawszy od kwietnia, uczęszczała dziatwa w niedziele i święta zbiorowo, pod przewodnictwem nauczycieli, o godzinie $\frac{1}{4}$ 9. na mszę św. do miejscowego kościoła parafialnego. W jesieni, na wiosnę i przy końcu roku szkolnego przystępowały też dzieci do św. Sakramentów.

Wizytacye szkoły i konferencye.

W ubiegłym roku szkolnym, w dniach 31. maja, 1. i 2. czerwca zwiedził szkołę c. k. Inspektor szkolny okręgowy, p. Pelikan. Prócz tego zwiedzał poszczególne klasy od czasu do czasu prezes komitetu szkolnego miejscowego p. Dr. Bogdanik.

Grono nauczycielskie odbywało w ciągu roku 1899/900. co miesiąc konferencye, na których, oprócz spraw bieżących, omawiano na podstawie referatów, kolejno przez nauczycieli opracowywanych, kwestye pedagogiczno - dydaktyczne. Konferencya w dniu 2. czerwca odbyła się pod przewodnictwem c. k. Inspektora szkolnego okręgowego.

Kronika zakładu.

Dnia 1. września 1899. rozpoczął się rok szkolny uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym. Tego samego dnia odbyły się egzamina poprawcze, jakoteż konferencya nauczycielska, na której omówiono wszystkie czynności wstępne i rozdzielono książki dla ubogich na poszczególne klasy.

Dnia 9. września odbyło się nabożeństwo żałobne za śp. Cesarzową Elżbietę. W nabożeństwie wzięli

udział uczniowie wraz z nauczycielami. Dzień był wolny od nauki.

Dnia 4. października odbyło się z powodu imienia Najjaśniejszego Pana uroczyste nabożeństwo, w którym wzięli udział uczniowie wraz z gronem nauczycieli. Dzień był wolny od nauki.

Dnia 16. listopada rozpoczęło się rozdawanie ciepłego mleka podczas przerwy o godzinie 11. Rozdawanie mleka trwało do 15. marca 1900.

Dnia 18. listopada odbyło się wspólne żałobne nabożeństwo za spokój śp. Cesarzowej Elżbiety. Po nabożeństwie był dzień wolny od nauki.

Dnia 20. grudnia odbyła się „Gwiazdka“ dla dzieci. Przy tej sposobności rozdano pomiędzy ubogie dzieci 233 sztuk różnej odzieży, a wszystkie dzieci obdarzono owocami i łakociami. Fundusze i podarunki na ten cel wpłynęły dzięki staraniom skarbniczki Komitetu szkolnego, p. Maryi Liwery, po części z Białej, po części z poza Białej. Na ten cel przystała WPani Prezesowa Władysławowa Turska z Krakowa 207 K. 42 gr., uzyskane z „drzewka“ urządzonego dnia 8. stycznia 1899. w „Sokole“ krakowskim.

W miesiącu maju wniósł Zarząd główny Towarzystwa „Szkoły ludowej“ podanie o prawo publiczności dla czterech klas szkoły pospolitej. W dniach 31. maja, 1. i 2. czerwca zwiedził szkołę c. k. Inspektor szkolny okręgowy.

Dnia 7. czerwca odbyła się przy wspaniałej pogodzie na „Leśniczówce bialskiej“ majówka szkolna.

Dnia 27. czerwca odbyło się po solennem nabożeństwie w kościele parafialnym pod przewodnictwem Prezesa c. k. Rady szkolnej okręgowej, w obecności Delegata Zarządu głównego, PWBnego ks. Rektora Chromeckiego, Prezesa Komitetu miejscowego, WP.

Dr. Bogdanika i licznej publiczności uroczyste zamknięcie roku szkolnego, przyczem, prócz nagród w książeczkach i obrazkach, rozdano 12 nagród pieniężnych z fundacyi miasta Krakowa i imienia Drowej Józefowej Bogdanikowej, w łącznej kwocie 212 koron. Ofiarowaną przez Magistrat król. stoł. miasta Lwowa kwotę 240 K., którą stosownie do pisma tego Magistratu z 28. grudnia 1899. l. 102 968 ma dysponować miejscowy Komitet, i nadesłane przez Magistrat miasta Jarosławia 100 K., pozostawiono na rok następny.

Z dniem 31. lipca rezygnuje starszy nauczyciel Bolesław Marczewski z zajmowanej przy tutejszej szkole posady.

Frekwencya.

W ubiegłym roku szkolnym frekwencya wiele pozostawiała do życzenia. Nawet w porze zimowej, kiedy w regule bywa lepsza, nie można jej było w szkole tutejszej nazwać dobrą; przeciwnie, każda klasa miała pewną ilość uczniów, których uczęszczanie było nader nieregularne. Tem tłumaczy się znaczna względnie liczba uczniów nieklasyfikowanych z powodu nieuczęszczania do szkoły. Mniej ważną, chociaż także niepoślednią przyczyną nieregularnej frekwencji jest ubóstwo znacznej części rodziców; główną atoli przyczyną jest brak opieki i dozoru domowego. Uczniowie szkoły naszej pochodzą głównie z rodzin robotniczych, w których nie tylko ojciec pracuje we fabryce, ale często jeszcze i matka lub starsze rodzeństwo pracują poza domem od 6. rano do 6. lub 7. wieczór, a dzieci, obowiązane do uczęszczania do szkoły, pozostawione same sobie, aż nadto często brak dozoru wykorzystują na złe. Naturalnem następstwem owego braku dozoru

domowego u ogromnej większości uczniów jest też zupełne prawie zaniedbywanie prac domowych, przez co rezultaty nauki zawisły wyłącznie od nauki szkolnej, która w nieznaczej tylko mierze może liczyć na współdziałanie domu, t. j. na przygotowanie się uczniów do lekcji i wykonanie domowych prac piśmiennych.

Wyniki klasyfikacji

z obu półroczy przedstawiają się jak następuje:

Półrocze		I.			II.		
		chłopców	dziewcząt	razem	chłopców	dziewcząt	razem
Klasa I. a.							
Klasyfikowano ogółem	—	49	49	—	44	44	
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry	—	11	11	—	14	14	
„ dobry	—	12	12	—	12	12	
„ dostateczny .	—	15	15	—	15	15	
„ niedostateczny	—	11	11	—	3	3	
Klasa I. b.							
Klasyfikowano ogółem	40	—	40	39	—	39	
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry	12	—	12	9	—	9	
„ dobry	9	—	9	14	—	14	
„ dostateczny .	5	—	5	8	—	8	
„ niedostateczny	14	—	14	8	—	8	
Klasa II. a.							
Klasyfikowano ogółem	42	24	66	38	23	61	
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry	1	1	2	3	1	4	
„ dobry	8	7	15	11	8	19	
„ dostateczny .	17	9	26	13	7	20	
„ niedostateczny	16	7	23	11	7	18	

		Półrocze	I.			II.		
			chłopców	dziewcząt	razem	chłopców	dziewcząt	razem
Klasa II. b.								
Klasyfikowano ogółem.			39	23	62	37	22	59
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry			2	3	5	5	5	10
„ dobry . . .			7	7	14	8	5	13
„ dostateczny .			18	6	24	16	8	24
„ niedostateczny			12	7	19	8	4	12
Klasa III. a.								
Klasyfikowano ogółem.			23	26	49	19	24	43
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry			1	3	4	3	4	7
„ dobry . . .			10	7	17	7	7	14
„ dostateczny .			5	8	13	6	7	13
„ niedostateczny			7	8	15	—	4	4
Otrzymało pozwolenie składania egzaminu poprawczego			—	—	—	3	2	5
Klasa III. b.								
Klasyfikowano ogółem.			40	12	52	39	11	50
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry			3	1	4	5	1	6
„ dobry . . .			10	2	12	11	2	13
„ dostateczny .			17	6	23	12	5	17
„ niedostateczny			10	3	13	5	2	7
Otrzymało pozwolenie składania egzaminu poprawczego			—	—	—	6	1	7
Klasa IV.								
Klasyfikowano ogółem.			27	15	42	23	13	36
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry			1	2	3	1	3	4
„ dobry . . .			6	5	11	8	3	11
„ dostateczny .			10	3	13	8	4	12
„ niedostateczny			10	5	15	2	1	3

	Półrocze			I.			II.		
	chłopców	dziewcząt	razem	chłopców	dziewcząt	razem	chłopców	dziewcząt	razem
Otrzymało pozwolenie składania egzaminu poprawczego	—	—	—	4	2	6			
Klasa I. wydziałowa.									
Klasyfikowano ogółem	16	7	23	17	5	22			
Z tych otrzymało postęp bardzo dobry	1	1	2	4	1	5			
„ dobry . . .	9	2	11	7	2	9			
„ dostateczny .	3	—	3	4	—	4			
„ niedostateczny	3	4	7	1	2	3			
Otrzymało pozwolenie składania egzaminu poprawczego	—	—	—	1	—	1			

Liczba klasyfikowanych wynosi przeto ogółem w półroczu pierwszym 383, w półroczu drugim 354. Liczba uczniów, którym przyznano postęp dodatni wynosiła w półroczu pierwszym 266, a w drugim 277, prócz 19 uczniów, którym pozwolono składać z jednego przedmiotu egzamin poprawczy.

Na różnicę, pomiędzy ilością zapisanych, a klasyfikowanych, składają się cyfry dzieci nieklasyfikowanych z powodu nieregularnego uczęszczania do szkoły, dzieci, które opuściły szkołę z różnych powodów, wreszcie dwoje dzieci zmarłych.

Tak w roku 1899. jak i 1900. wszyscy uczniowie szkoły naszej, którzy się do egzaminu wstępnego do szkoły średniej zgłosili, egzamin ten złożyli i do gimnazjum przyjęci zostali.

Ogłoszenie.

Na rok 1900/1. otwarte będą w tutejszej szkole 4 klasy szkoły ludowej pospolitej dla chłopców i dziewcząt, 2 klasy wydziałowe wyłącznie dla chłopców, nadto dla dziewcząt wyłącznie klasa V., składająca się z oddziału niższego i wyższego. Klasa dla dziewcząt będzie otwartą tylko w tym wypadku, jeżeli wpisy wykażą odpowiednią ilość uczenie, a rządzić się będzie planem nauk dla obu oddziałów klasy V. szkoły żeńskiej pięcioklasowej.

Wpisy do wszystkich klas odbywać się będą w trzech ostatnich dniach miesiąca sierpnia.

W Białej, w lipcu 1900. r.

Antoni Rotter,
kierownik szkoły.

